

Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XXXVI. Qui dubitat an votum emiserit, in pari utrimque
probabilitate, illud implere tenetur. eEt qui dubitat an actus quispiam
adversetur voto à se facto, si,iliter ab eo tenetur abstinere, ne ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

bentes damnationem; quia primam fidem irritam fecerunt.

270 Et nota Scripturam, Canones, Patres generatim & indistinctè loqui, sive absque exceptione casus, quo vovens castitatem v. g. non intendisset se obligare sub mortali, sed sub veniali dumtaxat. Ubi proinde Scriptura, Canones, Patres non distinguunt, nec nos distinguere debemus; nec nos excipere debemus; nec nos admittere quòd vovens in materia gravi possit se solum obligare sub veniali. Id enim conformiter allatis Scripturæ, Canonum, & Patrum testimoniis meritiò rejiciunt Dominicus Sotus, Vasquez, Tannerus. Unde voti obligatio eatenus quidem ex propria voluntate & intentione causatur, quatenus in libera cuiusque voluntate positum est absolute vovere, vel non vovere, vel etiam hoc; vel illud vovere, vovendoque se obligare ad statim solvendum, vel ad certum tempus, vel sub certa conditione, uti docet S. Thomas a. 3. ad 3. explicans id quod Deuteronom. 23. dicitur: *Facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore locutus es.* Verùm hoc ipso quòd quis vovere vult in materia gravi, in potestate ipsius non est sub sola culpa levi se obligare, uti pluribus ostendi in materia de Legibus cap...

271 Hinc qui, vovendo, certum tempus determinavit adimplendi votum, implere tenetur determinatò tempore, juxta textum illum Deuteronomii: sed qui aliquid simpliciter & absolute vovit, absque temporis determinatione, tenetur implere statim atque moraliter potest, juxta textum Ecclesiasticus n. 260. laudatum. Et ratio est, quia hæc est regula generalis omnium obligationum, quibus adimplendi tempus non præfigitur, quòd adimplenda sint statim atque moraliter fieri potest, ut constat ex ista juris Regula: *In omnibus obligationibus, quibus dies non apponitur, presentis die debetur.* L. 14. ff. de reg. jur. L. 1. de condit. & demonstr. L. 32. ff. de legat. Quibus conformiter Seneca l. 31. controvertit c. 5. *In lege non est scriptum quando? imò statim: quoties enim tempus non adjicitur, presentis intelligitur.* Idem ergo Spiritus sanctus ubi supra: *Cum votum voveris, non tardabis redere.*

272 Considerandæ sunt tamen circumstantiæ, quæ tales esse possunt, ut prudentia dicat melius esse differre, quam statim solvere. Quia vota sunt de meliori bono. Unde adolescenti, qui vovit se statim ingressurum tale Monasterium, prudenter consultur mora aliqua, si in Monasterio illo collapsa sit disciplina, Visitatoresque & Reformatio brevi expectentur. Quia est de majori bono istius adolescentis; lapsam ibi non vidisse disciplinam, ne quo semel est imbuta recens, servet odorem testamini. Quamobrem talis in mora non est (inquit Sylvester verbo *votum*) quia ipsi tunc non est expediens, nec opportunum.

Illius tamen mora damnanda est, quæ nul-

lâ cohonestatur rationabili causa. Et tunc si votum præfixo tempore non fuerit impletum, implendi remanet obligatio, nisi votum præcisè vel principaliter factum fuerit intuitu istius temporis, v. g. jejunium promissum intuitu vigiliæ Festi S. Josephi, vel Immaculate Conceptionis Virginis. Aliàs tempus præfixum non censetur tamquam terminus ultra quem voti non currat obligatio, sed tamquam terminus intra quem debeat adimpleri. Ita Cajetanus, Navarrus, & alii passim.

CAPUT XXXVI.

Qui dubitat an votum emisit, in equali utrimque probabilitate illud implere tenetur. Et qui dubitat an alius quispiam adversetur voto à se facto, similiter ab eo tenetur absistere, ne se mortali illaqueet crimine.

VARIA hæc opiniones noviorum Casuistarum sunt consultandæ. Prima Malderi, Villalobos, Suarez, Layman, & aliorum, absolute dicentium, eum qui dubitat, an votum emisit, eo non ligari. Secunda Alphonsi de Leone, Tamburini, Caramuelis, aientium, eum qui certus verbis se emisisse votum, dubitat an habuerit se obligandi intentionem, voto illo non obstringi: quia licet possessio tunc stet pro voto verbali, non stat pro voto reali: cum verba sine animo reale votum non constituent. Tertia Soti & aliorum, quos citatos sequitur Caramuel Theol. Intention. n. 1340. qui censent, eum qui certus se vovisse, dubitat an libere, cumque sufficienti deliberatione, voto non teneri. Quarta ejusdem Soti, Bonacina, Sanchez, Castro-Palati & Caramuelis n. 1342. & 1343. qui putant, in dubio an materia promissa sit bona, vel mala, voventem non teneri, non obstante probabilitate, etiam majori (inquit Caramuel) quòd bona sit: quia cum certum sit quòd homo obligare se non possit ad actionem malam, standum pro illa impotentia, quamdiu certum non est, quòd bona sit. Quinta Dianæ p. 3. tr. 6. resol. 30. existimantis, eum qui certus de voto, dubitat an hoc, vel illud comprehendatur voto, non teneri ad partem de qua dubitat; adeoque si dubitet an plus voverit, an minus, non teneri ad plus. Ita etiam Caramuel n. 1339. Escobar, Arriaga, Bonacina, &c. inde concludentes 1.º eum qui certus se vovisse Religionem, dubitat an hanc vel illam determinatè, teneri ingredi, sed non aliquam determinatè. 2.º eum qui dubitat an voverit Religionem in communi, an hanc in particulari, satisfacere postulando in hac admitti, in qua si non admittatur, liberatur (inquiunt) à voto. 3.º eum qui sciens se vovisse castitatem, dubitat, an virgineam, an conjugalem, satisfacere servando alterutram; per consequens ducete posse uxorem. 4.º eum non teneri servate castitatem in perpetuum, qui dubitat, an eam pro-

promiserit in perpetuum, an ad tempus. 5°.
 eum qui certus se virginitatem vovisse, dubi-
 tat an solum comprehendit abstinentiam à
 primo actu, quo virginitas amittitur, an ab-
 stinentiam ab omni actu luxurioso, solum ten-
 neri ad primum. Sexta iterum Caramuelis n.
 1338. & 1341. & seqq. qui hæc tenent dicta
 applicando, dicit, quòd etiam si tibi æquè vel
 magis probabile sit, quòd votum emisisset,
 quòd cum intentione obligandi, cum perfe-
 cta deliberatione, in materia licita, secundum
 majorem potius quam secundum minorem
 quantitatem, &c. voto equidem non tenearis,
 nec ad majorem quantitatem, &c. quam-
 diu certus non es.

Ut hac in re distinctè procedamus, dicen-
 dum 1°. quòd nullus tenetur voto, de quo
 taliter dubitat, ut inspectis omnibus, nulla
 ei appareat probabilis conjectura, quòd votum
 illud fecerit. Quia votum, cum sit res facti,
 non præsumitur, nisi probetur, saltem proba-
 bili aliquo fundamento. Quo deficiente, in
 dubio de obligatione, melior est conditio ne-
 gantis, quam affirmantis. Qui enim absque
 ullo probabili fundamento affirmat, irrationa-
 biliter affirmat. Nullus autem tenetur obli-
 gatione irrationabiliter asserta. Alias homines
 infinitis passim implicarentur anxietatibus.

276 Dicendum 2°. quòd nullus tenetur voto,
 quando spectatis omnibus, longè fortiores ac
 probabiliores occurrunt rationes, vel conje-
 cturæ pro non voto, quam pro voto. Quia
 probabilitas longè major pro non voto habe-
 tur pro morali certitudine, vel quasi certitu-
 dine non voti. Nullus verò tenetur voto, dum
 moraliter certus vel quasi certus est se illud non
 fecisse; sicut nullus tenetur humanà lege, mor-
 taliter certus vel quasi certus eam non extare.

277 Dicendum 3°. quòd in vero dubio de vo-
 to, in æquali nempe utrimque probabilitate,
 votum servandum est. Ita docet, probatque
 S. Thomas in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. q. 1. in re-
 spon. ad 6. object. dicens: *Si dubites, quo-
 modo se in vovendo habuerit, debet tutiorem
 viam eligere, ne se discrimini committat.*

278 Dicendum 4°. quòd verè dubius, an actus
 aliquis repugnet voto à se facto, ab illo tene-
 tur abstinere. Alias mortale peccatum incur-
 rit. Quia sciens & volens exponit se periculo
 peccati mortalis. Ille verò qui amat periculum,
 in illo peribit. Et hinc S. Antoninus p. 2. tit.
 11. c. 2. §. 10. dicit, quòd *existens in dubio,
 an transgrediatur votum, & per consequens pec-
 cet mortaliter, tenetur se ponere in tuto, ut sci-
 licet votum non transgrediatur.* Per consequens,
 qui vovit certa jejunia, in dubio an illa ser-
 vare possit absque periculo gravis infirmitatis,
 tenetur illa protrahere in alium diem, vel in
 alia pietatis opera commutare, autoritate Su-
 perioris, ait idem Sanctus.

279 Dicendum 5°. quòd qui taliter dubitat de
 voto, ut nec recorderet verborum exprimen-
 tum votum, nec intentionis se obligandi, à
 communiter accidentibus præsumitur non vo-

visse. Cum enim votum fieri non solet per-
 functoriè, sed seriò, cumque magna mentis
 applicatione; & ea quæ taliter fiunt, memo-
 ria infixa esse soleant, defectus ille memoriæ
 argumento est votum non esse emissum, juxta
 regulas juris n. 281. subjiciendas. Ita Docto-
 res communius.

Dicendum 6°. quòd certus se verbis emi-
 sisse votum, in dubio de interiori animo se
 obligandi, tenetur voto, juxta significatio-
 nem verborum. Ita Doctores communiter.
 Quia probato signo, signatum præsumitur.
 Atqui *verba sunt earum, quæ in anima sunt, pas-
 sionum nota*, ut patet per Philosophum Pe-
 riherm. 1. Et ideo præsumptio juris est, ani-
 mum voventis fuisse talem, qualem indicant
 verba loquentis. Quia *nemo præsumitur ore di-
 cere, quod in corde non habet.* L. Labeo §. nam
quorsum ff. de supellect. leg.

Hinc sequitur, quòd in dubio, an quis
 voluerit ad amplius se obligare, quam verba
 sonent, ad amplius non tenetur, sed ad id
 dumtaxat quod verba sonant. Quia animus col-
 ligitur ex verbis, nisi aliud aliunde constet.
 Similiter qui votum expressit verbis significan-
 tibus alternativam rei majoris, vel minoris,
 in dubio an intenderit vovere majorem, so-
 lum tenetur ad alterutram, pro sua electio-
 ne: eò quòd verba ejusmodi solum signifi-
 cent voluntatem obligationis ad alterutrum. L.
si pater ff. de jure dotis.

Dicendum 7°. quòd certus se vovisse,
 dubius an cum sufficienti deliberatione, ex
 defectu ætatis, si voverit ante septennium,
 non tenetur voto; secus si post septennium.
 Quia ante septennium defectus rationis ac de-
 liberationis, in dubio, præsumitur à commu-
 niter accidentibus. cap. *litteras*, & cap. *acces-
 sit* de despons. impub. & cap. unico eod. tit.
 in 6. Unde L. *in sponsalibus* ff. de sponsalib.
 minores septem annis habentur pro personis
 non intelligentibus. Post septennium verò de-
 defectus rationis & deliberationis non præsumi-
 tur, sed perfectæ rationis usus: ideoque spon-
 salia post septennium inita, in dubio, præ-
 sumuntur valida, juxta citatos Canones ac L.
in sponsalibus.

Dicendum 8°. quòd in dubio, an votum
 factum sit ante, an post septennium, præ-
 sumitur factum post septennium. Ita cum San-
 chez, Bonacina, Palao & Bossio, Ludovi-
 cus de Scildere tr. 3. de consc. n. 78. Tum
 quia istud est frequentius, cum rarum sit quòd
 quis ante septennium emitat votum. Tum quia
 actus non præsumitur factus in ætate incom-
 petenti, nisi probetur, cap. *in presentia* de
 probat. ubi id etiam tradunt Abbas, Vivianus
 & Felinus, quos sequitur Mascardus de pro-
 bat. Confil. 1360.

Dicendum 9°. quòd certus se vovisse, du-
 bius, an cum sufficienti deliberatione, non
 defectu ætatis, sed aliunde, v.g. an non in
 somno, ebrietate, &c. quamdiu de hoc non
 constat, tenetur voto. Ita Sanchez l. 4. in De-

cal. c. 1. n. 4. Bardi discept. 6. de consc. c. 1. §. 6. Angelus Bossius ibid. n. 1615. Scildere tr. 4. n. 78. Ratio est 1°. quia votentes in ætate competenti, solent ut plurimum in oratione, extra somnum & ebrietatem votere. *Inspicimus verò in obscuris id quod verissimilius est, & quod plerumque fieri consuevit.* reg. 45. juris in 6. Atque ex communiter accidentibus præsumptio facienda est. L. nam ad ea ff. de leg. 2°. quia defectus deliberationis non præsumitur in agente cum ætate competenti; econtrà ratio, & deliberatio, quæ ea in ætate inesse solent, præsumuntur in ordine ad sustinendum valorem actûs, quamdiù de opposito non constat. L. ne Codicillos Cod. de Codicillis, & L. finali Cod. de successione. 3°. quia sacra Congregatio Concilii Tridentini, consulta, an furiosus, habens lucida intervalla, ad Subdiaconatus Ordinem promotus, continere teneatur? Respondit: *Aut tempore ordinationis non agitabatur furore, duranti scilicet lucidis intervallis? Et teneri. Aut agitabatur? Et non teneri, nisi ante furorem habuisset animum suscipiendi. Aut non constat, sana, an insana mentis tunc esset? Et iterum teneri.* Sic refert Illustrissimus D. Fagnanus, utriusque signaturæ Referendarius, ejusdem S. Congregationis per annos multos Secretarius, ad cap. ne iniuriis n. 221.

285 Non me præterit, Terillum in tr. de cons. prob. q. 26. n. 46. dicere, vix posse esse dubium, quin furiosus iste tempore ordinationis fuerit compos sui. Sed istud est apertum effugium: quia S. Congregatio apertè ponit casum dubii, in quo respondet teneri.

286 Dicendum 1°. quòd certus de voto, dubius an hoc vel istud comprehendatur voto, five an votum extendatur ad plus, an ad minus, tenetur ad plus, si verba æquè significant plus ac minus. Ita S. Thomas locis proximè referendis. Glossa in cap. magna de voto. Gratianus reg. 279. S. Antoninus p. 2. tit. 11. c. 1. §. 2. in fine. Palacios in 4. dist. 38. q. 1. Hostiensis, Abbas, Archidiaconus, Corduba Montefinus, Turrianus, & alii quos citat, sequiturque Scildere n. 42.

287 Probatum 1°. quia ubi agitur de causa pia (qualis est materia voti) & verba sunt ambigua, secundum regulas utriusque juris, amplianda sunt in favorem causæ piæ. Quia scilicet summa est ratio ampliandi. L. sum persona ff. de relig. ibi: *Summa est ratio qua pro religione facit.* Cumque promissiones, legata & testamenta ad causas piæ ample interpretanda sint. L. Titia 38. §. 2. ff. de auro legato: idem profectò de votis dicendum. Verba istius legis sunt: *Seja testamento ita cavuit: ab hæredibus fieri voto jubeoque signum Dei, ex libris centum, in illa sacra ade, & in patria statui, cum subscriptione nominis mei. Quæsitum est, cum in eo templo nomini aenea aut argentea tantum sint dona, hæredes Seja utrum ex argento, an ex auro, signum ponere compellendi sunt, an aneum? Respondit secundum ea qua proponen-*

renur, argenteum esse ponendum. Accedit quòd cap. quod super de voto ampla fiat interpretatio voti peregrinationis in terram sanctam: declaratur quippe quòd isti voto obstricti, si per seipso personaliter ire non possent, ire deberent per alium vel alios.

2°. materia pietatis ac religionis (ad quam spectat materia voti) æquè, imò magis est favorabilis, quàm materia dotis, & ejusmodi. Ergo quemadmodum in dubio præsumitur in favorem dotis L. 70. ff. de jure dot., ita scilicet ut in dubio dos amplior debeat, L. 50. ff. eod. sic in dubio præsumendum est in favorem voti, ita ut in dubio amplius etiam debeat. Quòd enim materia voti favorabilis sit, & homini valdè favorebile sit votere, vota que reddere, elegantè ostendit S. Thomas q. 88. a. 3. explicans differentiam inter promissionem factam homini, & promissionem factam Deo: *Nam quòd homini promittimus, est propter ejus utilitatem... sed promissionem Deo facimus, non propter ejus utilitatem, sed propter nostram.* Unde Augustinus dicit in epist. 45. quòd benignus exactor est, & non egenus, & qui non crescat ex redditu, sed in se crescere faciat redditores. Et idè obligatio voti ab eodem Augustino ibidem vocatur felix necessitas, quæ ad meliora compellit. *Nec verum est* (inquit S. Thomas a. 2. & q. 189. a. 2. ad 3.) *quòd obligatio voti multis injiciat laqueum, & occasionem ruinae.* Quia obligatio voti, quantum est de se, non dat homini occasionem ruinae, sed magis subtrahit, & si aliquis voti transgressor gravius ruat, hoc non derogat bonitati voti, sicut nec derogat bonitati baptismi, quòd aliqui post baptismum gravius peccant.

3°. si quis intentione ambigua vel oratione usus est, id quòd nihil ei est accipiendum est. L. 66. ff. de judiciis. Sed homini in dubio utilior est interpretatio in favorem voti, contra libertatem, quàm in favorem libertatis contra votum (cum obligatio voti sit utilior favorabiliorque animæ votentis, quàm carnalis libertas, uti probant verba illa Augustini: *Non te vovisse pœnitæ; imò gaudere jam tibi non licere, quòd cum tuo derimento licuisset*) ergo dum quis intentione ambigua vel oratione usus est in votendo, id quòd amplius est, accipiendum est in favorem voti.

4°. in iis quæ animæ salutem respiciunt, 289 Ecclesia amplè interpretari solet obligationem, viamque in dubio præscribere tutiorem, uti multorum sacrorum Canonum allegatione demonstravimus agendo de conscientia dubia.

5°. idipsum conficitur ex verbis S. Thomæ 291 n. 274. laudatis.

Ex his sequitur 1°. eum qui religionis vivit ingressum, si dubitet quam ingredi debeat, oportere supernum lumen invocare, ut cognoscat quæ religio sibi magis congrua sit, eamque ingredi. Si dubitet an strictior sibi magis congruat, an minus stricta, debet viam eligere tutiorem. Quia in re S. Thomas in 4. dist.

dist. 38. q. 1. a. 3. q. 1. ad 6. docet, quod qui simpliciter vovit religionem, & postea elegit talem vel talem locum. . . . si non potest in illa quam elegit recipi, debet aliam querere. Si autem primo & principaliter cogitavit de tali religione, vel tali loco, in voto ejus intelligitur hac conditio, si illi volumus eum recipere, alias esset indiscretum votum. Unde conditione non extante, non obligatur. Si autem dubitet, quomodo se in votendo habuerit, debet tutiorem viam eligere, ne discrimini se committat. Circa hoc etiam Navarrus c. 12. n. 45. & 46. sapienter observat, quod qui vovit religionem, non satisfacit ingrediendo eam, in qua regula non servatur, sed cum dissolutione vivitur; & si statim illius cognoscens, eam equidem ingredi voverit, votum istud per accidens hic & nunc ut plurimum non esse de meliori bono: quia ut plurimum ibi salus periclitatur, nisi spes sit quod brevi sit ad meliorem statum reducenda. Alias nec eam ingredi tenetur, nec aliam: quia votum ipsius in talibus circumstantiis non tenet, ob rationem proximè dictam. Ita etiam Major apud Navarrum.

292 Sequitur 2°. eum qui simpliciter dixit, *voveo castitatem*, in dubio non teneri ad solam castitatem conjugalem, sed ad castitatem absolutè. Quia eam significant verba illa simpliciter & absque exceptione vel restrictione prolata; sub iis proinde intentio non præsumitur restricta. Imò ejusmodi votum ampliandum est juxta significationem verborum, quibus expressum est. Maximè cum ille, qui in verbis absolutè & absque restrictione prolatis præterit restrictionem, præterdat exceptionem. Qui verò excipit, probare debet quod excipitur. *L. si pactum ff. de probat.*

293 Ratio ista probat, eum qui simpliciter dixit: *Voveo non accedere ad feminam*, in dubio an id voverit absolutè, an solùm voverit ad eam extra matrimonium non accedere, teneri non accedere absolutè, ut benè Scildere n. 42. contra Franciscum Bardi. Probat insuper Novitium, qui simpliciter dixit: *Voveo castitatem*, & dubitat an in perpetuum, an ad tempus, teneri ad castitatem in perpetuum. Quia ipsius est probare, quod solùm ad tempus; cum exceptio ista seu limitatio non exprimitur in verbis ipsius. Idem pariformiter dicendum de eo qui simpliciter dixit: *Voveo virginitatem*: in dubio namque censendus non est solùm vovisse abstinentiam à primo actu quo violatur virginitas, sed abstinentiam ab omni actu & consensu libidinoso. Maximè cum abstinentiam istam significet virginitas, quam simpliciter vovit; simpliciter enim absolutèque vovere virginitatem, est absolutè promittere abstinentiam ab omni voluntario consensu in libidinem: quemadmodum esse virginem absolutè, est absolutè abstinere ab omni voluntario actu & consensu libidinoso. Unde S. Thomas a. 3. ad 2. docet, quod mulier, quæ vovit virginitatem, si postea cor-

Tom. II.

rumpatur, debere servare quod potest, scilicet perpetuam continentiam.

Sequitur 3°. eum qui vovit rosarium, in dubio teneri ad majus, scilicet 15. decadam, nisi soleat recitare minus 5. vel 6. decadam, & rarò vel nunquam majus. Eum quoque, qui vovit Ecclesiæ tali dare lampadem, in dubio an æream, an argenteam, teneri ad argenteam, nisi inopia voventis oppositum significet; vel homines similis conditionis non soleant argenteam dare. In his namque semper præ oculis habendum, quod dum res promissa certo solet impleri modo, vovens in dubio, vovisse præsumatur illo modo, argumento legis *item quia ff. de pactis*. Unde qui vovit jejunare in certa vigilia, in qua moris est largiorem sumere collationem, sumere eam potest. Et qui religionem vovit, in dubio an solùm voverit ingressum, an etiam professionem, ex doctrina S. Thomæ q. 189. a. 4. videtur obligari ad ingressum religionis secundum formam juris communis, quæ est ut ingredientibus detur annus probationis. Unde non tenetur perpetuò in religione permanere. Verùm tamen ille qui intrat, ut statim exeat, non videtur satisfacere voto (ait ad 3.) quia ipse in votendo hoc non intendit (alias votum non fuisset de meliori bono) & idè tenetur mutare propositum, ut saltem velit experiri, an ei expediat in religione remanere.

Dicendum 11°. quod qui certus de voto, dubitat an sit de meliori bono, sive de materia legitima & honesta, si post debitum examen, peritorumque consultationem, perplexitas perseveret, recurrere debet ad Superiorem, qui perplexitatem per declarationem, vel per dispensationem tollat. Quod si recurrere non possit, amplecti debet tutiorem partem, id est in qua minoris peccati periculum animadvertit. Ita S. Thomas q. 88. a. 12. ad 2. ubi docet, in probabili dubio, an votum sit de meliori bono, ad Prælaturam pertinere id judicare, nec posse voventem proprio judicio tunc votum non servare, nisi quod vovit esset manifestè illicitum, sed debere ad Superiorem pro dispensatione vel commutatione recurrere: *Si autem (inquit) causa apparet, per quam saltem in dubium verteretur (quid Deo magis esset acceptum) posses stare judicio Prælatis dispensantis vel commutantis; non tamen judicio proprio, nisi forte id quod vovit esset manifestè illicitum.*

Probatur à simili, quia juramentum, in dubio de honestate illius, non est proprio judicio contraveniendum, sed pro illius declaratione, vel relaxatione, ad Superiorem recurrendum. Alias contraveniendo incurritur perjurium. cap. *venerabilem* de electione, ubi dux quidam arguitur perjurii, quod contra proprium juramentum (super quo nec consilium à Sede Apostolica requisivit) ambitionis vitio regnum usurpare præsumpsit. *Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si juramentum esse dicatur illicitum: cum nihilominus*

super eo nos prius consulere debuisset, quam contra ipsum propria temeritate venire... Utrum vero dictum iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideo seruandum existerit, nemo sane mentis ignorat ad nostrum iudicium perinere.

297 Non est ergo verum, quod Caluista supra relati docent, iuramentum & votum, in eiusmodi dubio, nullo modo esse obligatorium: cum obliget ad Superiorem recurrere, in eoque possit Superior dispensare, prout docet S. Thomas q. 89. a. 9. ad 3. dicens, Episcopi dispensationem habere locum in iuramento promissorio, *de quo dubium est, utrum licitum sit, vel illicitum, proficuum, vel nocivum.* Si autem nullo modo foret obligatorium, in eo non esset opus dispensare; siquidem dispensatio (cum sit obligationis aliis de jure existentis relaxatio, ut habet S. Doctor in 4. dist. 38. q. 1. a. 4.) solum habet locum, ubi aliis de jure locum habet obligatio.

298 Et confirmatur assertio, quia via tutior eligenda est, quoties in ea quispiam est perplexitate constitutus, ut probabiliter timeat peccare, siue hanc, siue oppositam partem elegerit. In casu vero assertionis, id probabiliter timet. Si enim voto contraveniat, periculum est sacrilegii; si obseruet, periculum est alterius peccati. In ea ergo perplexitate, vel ad Superiorem recurrendum, si fieri possit; vel eligenda pars tutior, id est in qua minoris peccati periculum apparet, prout dicitur cap. *Dominus* de secund. nupt. ubi bis nupta, dubitans de morte prioris mariti, prohibetur exigere debitum, sed reddere iubetur posteriori marito, bona fide perenti; eo quod hic & nunc tutius sit, & in redditione minoris peccati periculum sit, quam in negatione.

299 Dicendum 12°. quod certus de voto, dubius de solutione, tenetur solvere, nec liberatur solutione probabiliter facta, dum aequè vel magis probabilis est non solutio. Quod talis teneatur solvere, est sententia omnium; inquit Scildere n. 48. Cum igitur in aequali utrimque probabilitate, solutio sit dubia, ut probatum est agendo de conscientia dubia, stante aequali utrimque probabilitate tenetur solvere. A fortiori etiam dum solutio probabilius non est facta, licet hoc plerique Probabilistae negent, & a solutione quempiam liberent, eo ipso quo ipsi probabile est quod solverit, non obstante quod oppositum ipsi appareat aequè vel magis probabile. Qua in re non philosophantur consequenter ad doctrinam suam, quæ volunt possessionem & meliorem possidentis conditionem perinde procedere in materia aliarum virtutum, quam in materia iustitiae. Si enim hoc verum est, consequenter dicere debent, quod sicut in materia iustitiae debitum certum per incertam non extinguitur solutionem, sed creditor tamen manet in certa possessione juris exigendi debitum, quamdiu plena & evidenti probatione non constat illi satisfactum (*possessor enim bona fidei, sine plena & evidenti probatione re-*

moveri non debet. L. 1. ff. de condit. inserti) sic in materia voti Deus tamen manet in certa possessione juris exigendi debitum, &c. Et certe mirum est quod velint libertatem tamen manere in possessione, quamdiu certis argumentis probatur extincta; quasi minus amittere possessionem, quo solum probabilibus, imò minus probabilibus, incertisque argumentis probatur extincta; quasi minus manutentenda sit, minorique favore prosequenda religio & pietas, quam humana libertas. Quod profectò nimis irrationabile est, absurdissimisque coniectariis obnoxium: utpote quo dato sequeretur eum qui, certus de lege & voto, dubitat de causa excusante, v. g. de impotentia, vel dispensatione, eo ipso liberari ab obligatione illius, quo probabilitas aliqua affulget pro existencia talis causae, licet aequalis, vel major probabilitas occurrat in contrarium.

CAPUT XXXVII.

Contrariis argumentis occurritur.

Objicies 1°. in dubio an votum sit factum, 300
an cum intentione se obligandi, an cum plena deliberatione, &c. melior est conditio libertatis, quam voti: cum enim libertas, ante dubium votum, in certa fuerit possessione, illam non amittit per dubium superueniens.

Respondeo negando antecedens. Ad ejus probationem dico, regulam illam, *in dubio melior est conditio possidentis*, non procedere in materia non subiecta humanae potestati, ex qua sola introducta est regula illa, uti fuse demonstravi agendo de conscientia dubia & probabili. Profsus ergo hic locum non habet illa regula. Si enim possessio, aliis certa, nunquam eliditur per dubium superueniens, ut quid Probabilistae prætendunt, incerta seu probabili, imò minus probabili dumtaxat solutione voti, aliis certi, elidi certam ipsius possessionem? Ut quid homo, stante dubio, an homo sit, an brutum, quod in sylva mouetur, jaculari prohibetur; & generaliter stante dubio, an æquum sit, an iniquum, quod agere vult, agere vetatur? Quod sane adeò evidens est, ut solo naturali lumine vel ipsi Ethnici Sapientes velut certum tradiderint. Sciunt ergo Probabilistae voluntatem humanam per omnia subjectam esse divinæ, à qua, & non ab humana dependet, quod aliquid sit vel non sit licitum: adeoque ubi periculum est faciendi contra voluntatem & jus Dei ex una parte, & contra libertatem & jus humanae voluntatis ex altera; cavendum potius ne quid fiat contra voluntatem & jus Dei, quam contra libertatem & jus humanae voluntatis. Unde ulterius sequitur, in aequali vel majoti probabilitate pro Deo, standum pro Deo, seu Dei jure & voluntate. Cum certo jure vetitum sit, exponere se probabili periculo faciendi contra jus & voluntatem, seu legem Dei: nam qui amat periculum, peribit in illo.